

Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
ANTHONYHO M. COLLINSE
přednesené dne 13. července 2023¹

Věc C-646/21

K,

L

proti

Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná rechtbank Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenbosch (soud v Haagu, zasedající v 's-Hertogenbosch, Nizozemsko)]

„Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce – Společná politika v oblasti azylu a doplňkové ochrany – Následné žádosti o mezinárodní ochranu – Směrnice 2011/95/EU – Článek 10 odst. 1 písm. d) – Důvody pronásledování – Příslušnost k určité společenské vrstvě [sociální skupině] – Státní příslušníci třetí země, kteří strávili značnou část fáze svého života, ve které se u jednotlivců utváří jejich totožnost [identita], v členském státě – Evropské hodnoty, normy a chování – Genderová rovnost – Ženy a dívky porušující pravidla společenského chování v zemi původu – Nejvlastnější zájem dítě“

I. Úvod

1. Toto stanovisko se týká žádostí o mezinárodní ochranu podaných dvěma dospívajícími dívkami z Iráku², které žily v Nizozemsku po dobu pěti let, zatímco byly posuzovány první žádosti jejich rodiny o mezinárodní ochranu. Během této doby byly součástí společnosti, která si cení genderové rovnosti, a přijaly hodnoty, normy a chování svých vrstevníků. Ve svých následných žádostech o mezinárodní ochranu³, které Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (státní tajemník pro spravedlnost a bezpečnost, Nizozemsko) zamítl jako zjevně neopodstatněné⁴, žalobkyně tvrdí, že pokud se vrátí do Iráku, nebudou schopny přizpůsobit se hodnotám, normám a chování, které ženám a dívkám nepřiznávají svobody, kterým se těšily v Nizozemsku, jejichž projev by je vystavil riziku pronásledování. Předběžné otázky se týkají toho, zda osoby v situaci žalobek mohou mít

¹ – Původní jazyk: angličtina.

² – V tomto stanovisku je označuji jako „žalobkyně“.

³ – Žádosti ze dne 4. dubna 2019. Článek 2 písm. q) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/32/EU ze dne 26. června 2013 o společných řízeních pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany (Úř. věst. 2013, L 180, s. 60; oprava Úř. věst. 2015, L 29, s. 16) definuje následnou žádost jako další žádost o mezinárodní ochranu, která byla učiněna po přijetí pravomocného rozhodnutí o předchozí žádosti, včetně případů, kdy žadatel vzal svou žádost výslovně zpět, a případů, kdy rozhodující orgán po konkludentním zpětvzetí odmítl žádost podle čl. 28 odst. 1 této směrnice.

⁴ – Rozhodnutí ze dne 21. prosince 2020, proti nimž byla podána odvolání dne 28. prosince 2020 a které předkládající soud projednal dne 17. června 2021.

nárok na mezinárodní ochranu, protože jsou příslušníky určité společenské vrstvy [sociální skupiny] ve smyslu čl. 10 odst. 1 písm. d) směrnice 2011/95/EU⁵ a jakým způsobem může být při posuzování žádostí o mezinárodní ochranu zohledněn nejvlastnější zájem dítěte.

II. Právní rámec

A. Unijní právo

2. Článek 10 směrnice 2011/95, nadepsaný „Důvody pronásledování“, stanoví:

„1. Při posuzování důvodů pronásledování přihlíží členský stát k těmto hlediskům:

- a) pojem rasy zahrnuje zejména hledisko barvy pleti, původu nebo příslušnosti k určité etnické skupině;
- b) pojem náboženství zahrnuje zejména zastávání teistických, neteistických a ateistických přesvědčení, účast nebo neúčast na formálních náboženských obřadech konaných soukromě nebo veřejně, sám nebo společně s jinými, jiné náboženské akty nebo vyjádření názorů anebo formu osobního nebo společenského chování založeného na jakémkoli náboženském přesvědčení nebo přikázaného jakýmkoli náboženským přesvědčením;
- c) pojem národnosti se neomezuje na existenci nebo neexistenci státní příslušnosti, ale zahrnuje zejména příslušnost k určité skupině vymezené jejími kulturními, etnickými nebo jazykovými znaky, společným zeměpisným nebo politickým původem nebo jejím vztahem k obyvatelstvu jiného státu;
- d) skupina tvoří určitou společenskou vrstvu [sociální skupinu], zejména jestliže
 - příslušníci této skupiny sdílejí vrozený charakteristický rys nebo společnou minulost, kterou nelze změnit, nebo sdílejí charakteristiku nebo přesvědčení, které jsou natolik zásadní pro totožnost [identitu] nebo svědomí, že daná osoba nemá být nucena, aby se jí zřekla, a dále
 - tato skupina má v dotyčné zemi odlišnou totožnost [identitu], protože ji okolní společnost vnímá jako odlišnou.

V závislosti na okolnostech existujících v zemi původu může určitá společenská vrstva [sociální skupina] představovat skupinu založenou na společném charakteristickém rysu sexuální orientace. Sexuální orientaci nelze chápat tak, že by zahrnovala akty považované podle vnitrostátních právních předpisů členských států za trestné. Pro účely určení příslušnosti k určité společenské vrstvě [sociální skupině] nebo vymezení rysu takové skupiny musí být náležitě uvážena hlediska spojená s pohlavím, včetně genderové identity;

- e) pojem politických názorů zahrnuje zejména zastávání názorů, myšlenek nebo přesvědčení ohledně potenciálních původců pronásledování uvedených v článku 6 a jejich politik nebo postupů, bez ohledu na to, zda žadatel podle dotyčných názorů, myšlenek nebo přesvědčení jednal.

⁵ – Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany (Úř. věst. 2011, L 337, s. 9; oprava, Úř. věst. 2017, L 167, s. 58).

2. Při posuzování otázky, zda má žadatel odůvodněnou obavu z pronásledování, není důležité, zda žadatel skutečně má rasové, náboženské, národnostní, sociální nebo politické charakteristické rysy, které vedou k pronásledování, jestliže původce pronásledování tyto rysy žadateli připisuje.“

B. Nizozemské pokyny

3. Podle přílohy k žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce bod C7.2.8⁶ Vreemdelingencirculaire 2000 (C) [oběžník o cizincích z roku 2000 (C), dále jen „oběžník o cizincích z roku 2000 (C)“] stanoví:

„Hlavním pravidlem je, že západní životní styl rozvinutý v Nizozemsku nemůže sám o sobě vést k postavení uprchlíka nebo doplňkové ochráně. Je třeba se přizpůsobit afghánským zvyklostem. Jsou možné dvě výjimky:

- Pokud žena věrohodně prokáže, že západní chování je projevem náboženského nebo politického přesvědčení.
- Pokud žena věrohodně prokáže, že má osobní charakteristiky, které je velmi obtížné nebo prakticky nemožné změnit, a že se kvůli těmto rysům v Afghánistánu obává pronásledování nebo riskuje nelidské zacházení.“

4. Odstavec B8.10 Vreemdelingencirculaire 2000 (B) [oběžník o cizincích z roku 2000 (B)], nadepsaný „Dívky školního věku, které přijaly západní způsob života“, stanoví:

„IND [Nizozemská imigrační a naturalizační služba] uděluje povolení k pobytu na dobu určitou [...] dívkám, které přijaly západní způsob života, pokud dívka věrohodně prokázala, že po návratu do Afghánistánu bude vystavena nepřiměřenému psychosociálnímu tlaku.

IND posuzuje, zda existuje neúměrný psychosociální tlak na základě okolností, které musí zahrnovat následující:

- a. míra přijetí západního způsobu života u dívky;
- b. individuální humanitární okolnosti, které musí zahrnovat zdravotní stav (dívky nebo člena rodiny) a úmrtí dívčina rodinného příslušníka v Nizozemsku; a
- c. možnost účasti v afghánské společnosti, která zahrnuje posouzení složení rodiny a přítomnosti silových aktérů (kmenových vůdců, vojenských vůdců), kteří dívku ochrání.

Pokud jde o bod a, IND posuzuje míra přijetí západního způsobu života na základě následujících okolností:

- dívka je nejméně deset let;
- pobývala v Nizozemsku po dobu nejméně osmi let ode dne první žádosti o azyl na dobu určitou do data podání žádosti o řádné povolení k pobytu na dobu určitou, jak je popsáno v tomto odstavci; a

⁶ – Ačkoliv je tento odstavec součástí oddílu nadepsaného „Pokyny pro jednotlivé země původu“ týkajícího se Afghánistánu, tato žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká žadatele z Iráku.

– navštěvovala v Nizozemsku školu.

Pokud dívka jednu nebo více z těchto podmínek nespĺňuje, pak nese větší důkazní břemeno, aby prokázala, že na základě této politiky jí má být uděleno běžné povolení k pobytu na dobu určitou [...]“

III. Skutkový základ sporu v původním řízení, předběžné otázky a řízení před Soudním dvorem

5. Žalobkyně opustily Irák současně se svým otcem, matkou a tetou dne 29. září 2015. Dne 7. listopadu 2015 podaly u nizozemských orgánů žádosti o mezinárodní ochranu. V té době byly žalobkyně ve věku 10 a 12 let. Dne 31. července 2018 Raad van State (Státní rada, Nizozemsko) jejich žádosti s konečnou platností zamítla. Dne 4. dubna 2019 podaly žalobkyně následné žádosti o mezinárodní ochranu. Tyto byly jako zjevně neopodstatněné zamítnuty dne 21. prosince 2020. Dne 28. prosince 2020 se žalobkyně proti těmto rozhodnutím odvolaly k předkládajícímu soudu, který tato odvolání projednal dne 17. června 2021. Ke dni tohoto jednání bylo žalobkyním 15 a 17 let a v Nizozemsku pobývaly nepřetržitě po dobu pěti let a sedmi a půl měsíce.

6. Žalobkyně tvrdí, že v důsledku svého dlouhého pobytu v Nizozemsku ve fázi svých životů, ve které se u jednotlivců utváří jejich identita, přijaly hodnoty, normy a chování svých nizozemských vrstevníků. V Nizozemsku si uvědomily svobodu, kterou mají jako dívky při vlastních životních rozhodnutích. Uvádějí, že si přejí nadále samy určovat, stejně jako to dělaly v Nizozemsku, zda se stýkat s chlapci, sportovat, studovat, zda a za koho se vdát a zda pracovat mimo domov. Chtějí také samy rozhodovat o svých politických a náboženských názorech a tyto názory vyjadřovat na veřejnosti. Protože se těchto hodnot, norem a chování po návratu do Iráku nemohou vzdát, požadují mezinárodní ochranu.

7. Předkládající soud má za to, že hodnoty, normy a chování, na které žalobkyně odkazují, spočívají především ve víře v genderovou rovnost⁷. Musí rozhodnout, zda žalobkyně mohou být považovány za příslušnice určité společenské vrstvy [sociální skupiny] ve smyslu čl. 10 odst. 1 písm. d) směrnice 2011/95; zda, kdy a jak by orgán, který má vydat rozhodnutí, měl při žádosti o mezinárodní ochranu zohlednit nejvlastnější zájem dítěte; a zda by měla být zohledněna újma, kterou žalobkyně dle svého vyjádření utrpěly v důsledku stresu z dlouhodobé nejistoty ohledně jejich pobytu v Nizozemsku a hrozby nuceného návratu do země svého původu.

8. Předkládající soud proto přerušil řízení a položil Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Musí být čl. 10 odst. 1 písm. d) [směrnice 2011/95] vykládán v tom smyslu, že je třeba západní normy, hodnoty a chování, které si státní příslušníci třetí země osvojí díky svému pobytu na území některého členského státu během značné části fáze jejich života, ve které se utváří jejich totožnost [identita], přičemž se plně zapojují do společenského života, považovat za společnou minulost, kterou nelze změnit, resp. za rysy totožnosti [identity], které jsou natolik zásadní, že od dotčených osob nelze požadovat, aby se jich zřekly?“

⁷ – Předkládací usnesení, bod 23.

- 2) V případě kladné odpovědi na první otázku, musí být státní příslušníci třetí země, kteří si – bez ohledu na příslušné důvody – díky faktickému pobytu na území některého členského státu během fáze jejich života, ve které se utváří jejich totožnost [identita], osvojili obdobné západní normy a hodnoty, považováni za ‚příslušníky určité společenské vrstvy [sociální skupiny]‘ ve smyslu čl. 10 odst. 1 písm. d) [směrnice 2011/95]? Musí být v této souvislosti otázka, zda se jedná o určitou společenskou vrstvu [sociální skupinu], která ‚má v dotyčné zemi odlišnou totožnost [identitu]‘, posuzována z pohledu členského státu, nebo musí být tato podmínka ve spojení s čl. 10 odst. 2 [směrnice 2011/95] vykládána v tom smyslu, že je rozhodující, že cizí státní příslušník může prokázat, že je v zemi původu považován za součást určité společenské vrstvy [sociální skupiny], resp. že jsou mu tam přinejmenším připisovány příslušné charakteristické rysy? Je požadavek, podle kterého může přijetí západního způsobu života odůvodnit přiznání postavení uprchlíka pouze v případě, že se toto přijetí západního způsobu života zakládá na náboženských nebo politických důvodech, slučitelný s článkem 10 [směrnice 2011/95] ve spojení se zásadou nenavracení a právem na azyl?
- 3) Je vnitrostátní právní praxe, podle které orgán, který má vydat rozhodnutí, v rámci posouzení žádosti o mezinárodní ochranu zvažuje nejvlastnější zájem dítěte, aniž ho nejprve (v každém řízení) přesně zjistí, slučitelná s unijním právem, zejména s čl. 24 odst. 2 Listiny základních práv Evropské unie (dále jen ‚Listina‘) ve spojení s čl. 51 odst. 1 Listiny? Je odpověď na tuto otázku odlišná, jestliže členský stát musí posoudit žádost o povolení k pobytu z řádných důvodů a při rozhodování o této žádosti je třeba zohlednit nejvlastnější zájem dítěte?
- 4) Jakým způsobem a v jaké fázi posuzování žádosti o mezinárodní ochranu musí být ve světle čl. 24 odst. 2 Listiny zohledněn a zvážen nejvlastnější zájem dítěte, zejména újma, kterou nezletilý utrpěl v důsledku dlouhodobého faktického pobytu v členském státě? Je v této souvislosti relevantní, zda byl tento faktický pobyt oprávněný? Je při zvážení nejvlastnějšího zájmu dítěte v rámci tohoto posouzení relevantní, zda členský stát rozhodl o žádosti o mezinárodní ochranu ve lhůtách pro rozhodnutí stanovených unijním právem, zda nebyla splněna dříve uložená povinnost návratu a zda daný členský stát poté, co bylo vydáno rozhodnutí o navrácení, upustil od vyhoštění, v důsledku čehož mohl pokračovat faktický pobyt nezletilého v tomto členském státě?
- 5) Je vnitrostátní právní praxe, podle které je mezi prvními a následnými žádostmi o mezinárodní ochranu rozlišováno v tom smyslu, že u následných žádostí o mezinárodní ochranu se nezohledňují řádné důvody, ve světle článku 7 Listiny ve spojení s čl. 24 odst. 2 Listiny slučitelná s unijním právem?“

9. Písemná vyjádření předložily žalobkyně, česká, řecká, francouzská, maďarská a nizozemská vláda a Evropská komise. Tito účastníci řízení a španělská vláda odpověděli na jednání konaném dne 18. dubna 2023 na písemné a ústní otázky Soudního dvora.

IV. Analýza

A. První a druhá otázka

10. První a druhou otázku posoudím společně, protože obě směřují k výkladu čl. 10 odst. 1 písm. d) směrnice 2011/95.

11. Podstatou otázky předkládajícího soudu je, zda státní příslušníky třetích zemí, kteří žili v členském státě během značné části fáze jejich života, ve které se utváří jejich identita, lze považovat za příslušníky určité sociální skupiny ve smyslu čl. 10 odst. 1 písm. d) první odrážky, protože mají „společnou minulost, kterou nelze změnit“ nebo „charakteristiku [...], [která je] natolik zásadní pro totožnost [identitu] [...], že daná osoba nemá být nucena, aby se jí zřekla“. Vyžaduje toto ustanovení, aby dodržování určitých hodnot mohlo udělení mezinárodní ochrany odůvodnit pouze v případě, že má náboženský nebo politický základ? Jak má předkládající soud posoudit, zda je splněna podmínka čl. 10 odst. 1 písm. d) druhé odrážky – zda skupina má v dotyčné zemi odlišnou totožnost [identitu], protože ji okolní společnost vnímá jako odlišnou?

1. Shrnutí obdržených vyjádření

12. Nizozemská vláda zdůrazňuje, že podle pokynů její Imigrační a naturalizační služby, které jsou založeny na rozsudku Raad van State (Státní rada)⁸, ženy se západním životním stylem nejsou příslušnice žádné konkrétní sociální skupiny. Mohou nicméně získat mezinárodní ochranu, pokud: (i) je tento životní styl založen na náboženském nebo politickém přesvědčení, které je zásadní pro jejich identitu nebo morální integritu; nebo (ii) je pravděpodobné, že budou pronásledovány aktéry ve své zemi původu kvůli charakteristikám, které je prakticky nemožné změnit; nebo (iii) budou v zemi původu vystaveny riziku nelidského zacházení ve smyslu čl. 15 písm. b) směrnice 2011/95. Koncept politického přesvědčení, který je zásadní pro identitu nebo morální integritu uvedený v bodě (i), je vykládán široce tak, aby zahrnoval pronásledování žen, které se nepřizpůsobí společenským zvyklostem, náboženským pravidlům nebo kulturním normám, které diskriminují na základě genderu⁹.

13. Česká, řecká, maďarská a nizozemská vláda sdílejí názor, že argumenty žalobkyň jsou založeny na preferenci určitého životního stylu. To podle vnitrostátních pravidel provádějících směrnici 2011/95 nemůže vést k udělení mezinárodní ochrany. Poté, co se žalobkyně během dlouhodobého pobytu na území členského státu zvykly na život v něm, lze po návratu do země původu očekávat, že se znovu přizpůsobí normám a zvyklostem své země původu stejně jako ostatní obyvatelé. Touha po určitém životním stylu není přesvědčením, které je pro identitu nebo svědomí tak zásadní, že by osoba neměla být nucena, aby se ho zřekla. Žalobkyně nesdílejí žádný identifikovatelný charakteristický rys nebo společnou minulost, protože domnělá kategorie „ženy a dívky, které si osvojily západní životní styl“ je příliš široká, heterogenní a abstraktní na to, aby tvořila jasně vymezenou společenskou vrstvu [sociální skupinu] pro účely čl. 10 odst. 1 písm. d) směrnice 2011/95. Žalobkyně se ani nepokusily doložit, proč nebo jak by při návratu do země původu čelily pronásledování.

14. Španělská a francouzská vláda a Komise nesouhlasí. Domnívají se, že dívky mohou být příslušnicemi určité sociální skupiny založené mimo jiné na pohlaví a věku, které představují vrozené charakteristické rysy.

15. Španělská vláda ve svých ústních vyjádřeních uvedla, že z žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce vyplývá, že žalobkyně nezískaly pouze touhu si polepšit finančně nebo kulturně. Přesněji jsou popsány jako ženy nebo dívky, které přijaly způsob života, který uznává a umožňuje jim

⁸ – Werkinstructie 2019/1, Het beoordelen van asielaanvragen van verwesterde vrouwen (Pracovní pokyn 2019/1, posuzování žádostí o azyl žen, které přijaly západní způsob života).

⁹ – Odstavec C.2.3.2. oběžníku o cizincích z roku 2000 (C).

požívat jejich základní práva. Splňují tedy první podmínku čl. 10 odst. 1 písm. d) směrnice 2011/95. Zda je splněna i druhá podmínka tohoto ustanovení, tedy že skupina má v příslušné zemi odlišnou identitu, závisí také na okolnostech v zemi jejich původu.

16. Francouzská vláda tvrdí, že skutečnost, že osoby dlouhou dobu pobývaly v členském státě, znamená, že sdílejí společnou minulost, kterou nelze změnit, nebo sdílené přesvědčení, které je natolik zásadní pro identitu nebo svědomí, že daná osoba nemá být nucena, aby se ho zřekla. Tím, že budou nadále dodržovat hodnoty, normy a chování převládající v daném členském státě, bude okolní společnost v zemi jejich původu vnímat jednotlivce sdílející tyto charakteristické rysy jako příslušníky odlišné skupiny. Odpor vůči nuceným sňatkům může například vystavit žalobkyně pronásledování, před nimiž je úřady neochrání.

17. Komise tvrdí, že názor, že muži a ženy mají stejná práva, lze považovat za sdílené a základní přesvědčení. Existence zákonů v zemi původu, které dívky a ženy diskriminují a snaží se je neúměrně trestat, když poruší určité normy a zvyky, naznačuje, že těmto osobám hrozí, že budou v dané zemi považovány za odlišnou skupinu.

2. Úvodní poznámka

18. Předkládající soud zdůrazňuje, že projednávaná věc se netýká „žen, které přijaly západní způsob života“ jako takových¹⁰. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce však obsahuje odkazy na „západní životní styl“ a „západní chování“, což může odrážet užití těchto výrazů v oběžníku o cizincích z roku 2000 (C). Účastníci řízení, kteří předložili vyjádření, byli převážně toho názoru, že pojmy „které přijaly západní způsob života“ a „západní“ jsou příliš vágní, aby mohly být použity v souvislosti s žádostmi o mezinárodní ochranu. S těmito připomínkami souhlasím. „Východ“ a „západ“ jsou rozsáhlé, různorodé regiony s množstvím náboženských tradic, morálních kodexů a hodnot. Vzhledem k absenci přesných definic, které Soudnímu dvoru nebyly předloženy, jsou pojmy jako „západní životní styl“ a „ženy, které přijaly západní způsob života“ z velké části bezvýznamné. Ještě zhoubnější je, že používání pojmů „východní“ a „západní“ v kontextu morálních kodexů a hodnot vytváří falešnou dichotomii, která tvoří součást rozdělovacího dialogu. Toto stanovisko se proto použití těchto výrazů vyhýbá.

3. Hodnocení

a) Přehled právního rámce a úvod

19. Úmluva o právním postavení uprchlíků podepsaná v Ženevě dne 28. července 1951¹¹ (dále jen „Ženevská úmluva“) vstoupila v platnost dne 22. dubna 1954. Úmluva byla doplněna Protokolem týkajícím se právního postavení uprchlíků, uzavřeným v New Yorku dne 31. ledna 1967, který vstoupil v platnost dne 4. října 1967¹². Ženevská úmluva je základem mezinárodního právního režimu na ochranu uprchlíků¹³. Zatímco smluvními stranami Ženevské úmluvy jsou všechny členské státy, Unie nikoliv.

¹⁰ – Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, bod 25.

¹¹ – Sbirka smluv Organizace spojených národů, sv. 189, s. 150, č. 2545 (1954).

¹² – Tento protokol odstranil časová a geografická omezení Ženevské úmluvy tak, aby platila univerzálně a nevztahovala se pouze na osoby, které se staly uprchlíky v důsledku událostí, ke kterým došlo před 1. lednem 1951.

¹³ – Článek 78 SFEU týkající se rozvoje společné politiky týkající se azylu, doplňkové ochrany a dočasné ochrany v souladu s Ženevskou úmluvou a protokolem týkajícím se právního postavení uprchlíků ze dne 31. ledna 1967. Viz mimo jiné také body 3, 4, 14 a 22 až 24 odůvodnění směrnice 2011/95.

20. Směrnice 2011/95 vede příslušné orgány členských států prostřednictvím odkazu na společné pojmy, které musí být vykládány v souladu s Ženevskou úmluvou. Podle preambule této úmluvy se bere na vědomí, že Vysoký komisař pro uprchlíky Organizace spojených národů (dále jen „UNHCR“) má za úkol dohlížet na mezinárodní dohody zaručující ochranu uprchlíků. Vzhledem k roli, kterou Ženevská úmluva přiznává UNHCR, Soudní dvůr rozhodl, že dokumenty UNHCR jsou pro výklad směrnice 2011/95 zvláště důležité¹⁴. Směrnici 2011/95 je rovněž třeba vykládat v souladu s Listinou¹⁵.

21. Mezinárodní ochrana, na kterou směrnice 2011/95 odkazuje, musí být v zásadě poskytnuta státnímu příslušníkovi třetí země nebo osobě bez státní příslušnosti, kteří mají oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských, národnostních, politického názoru nebo příslušnosti k určitým sociálním skupinám (uprchlík), nebo čelí reálné hrozbě, že utrpí vážnou újmu (osoba, která má nárok na doplňkovou ochranu), pokud by se vrátila do své země původu¹⁶.

22. V článku 10 směrnice 2011/95 jsou uvedeny důvody pronásledování¹⁷. Všechna hlediska uvedená v čl. 10 odst. 1 směrnice 2011/95 jsou relevantní pro posouzení, zda existují důvody pro pronásledování; tyto kategorie se vzájemně nevylučují¹⁸. Použití výrazu „zejména“ v jednotlivých písmenech tohoto ustanovení naznačuje, že výčet hledisek v něm uvedený není vyčerpávající. Konečně podle ustálené judikatury musí být každé rozhodnutí o přiznání nebo zamítnutí postavení uprchlíka nebo statusu doplňkové ochrany založeno na individuálním posouzení¹⁹.

23. UNHCR poznamenal, že výraz „příslušnost k určitým společenským vrstvám“ v čl. 1A odst. 2 Ženevské úmluvy je třeba chápat evolučně, jako otevřený rozmanitý a měnící se povaze skupin v různých společnostech a vývoji mezinárodních norem lidských práv. Státy pro účely této úmluvy uznaly ženy, rodiny, kmeny, profesní skupiny a homosexuály jako zvláštní sociální skupiny. V závislosti na konkrétních okolnostech v určité společnosti může být žena schopna uplatnit nárok na základě politického názoru (pokud stát její chování považuje za politické prohlášení, které se snaží potlačit), náboženství (pokud je její chování založeno na náboženském přesvědčení, kterému stát brání) nebo příslušnosti k určité sociální skupině²⁰.

24. Pro existenci „určité společenské vrstvy [sociální skupiny]“ ve smyslu čl. 10 odst. 1 písm. d) směrnice 2011/95 musí být splněny dvě kumulativní podmínky. Příslušníci této skupiny musí sdílet „vrozený charakteristický rys“ nebo „společnou minulost, kterou nelze změnit“ nebo sdílet charakteristiku nebo přesvědčení, které jsou „natolik zásadní pro totožnost [identitu] nebo

¹⁴ – Rozsudek ze dne 9. listopadu 2021, Spolková republika Německo (Zachování celistvosti rodiny) (C-91/20, EU:C:2021:898, bod 56 a citovaná judikatura).

¹⁵ – Bod 16 odůvodnění směrnice 2011/95 a rozsudek ze dne 5. září 2012, Y a Z (C-71/11 a C-99/11, EU:C:2012:518, body 47 a 48 a citovaná judikatura).

¹⁶ – Viz články 13 a 18 směrnice 2011/95 ve spojení s definicemi „uprchlíka“ a „osoby, která má nárok na doplňkovou ochranu“ v čl. 2 písm. d) a f) této směrnice. Článek 5 této směrnice mimo jiné stanoví, že to zahrnuje situace, ve kterých se odůvodněná obava z pronásledování nebo reálné nebezpečí vážné újmy zakládá na událostech, k nimž došlo po odjezdu žadatele ze země původu. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce výklad tohoto ustanovení nepožaduje.

¹⁷ – Viz bod 2 tohoto stanoviska.

¹⁸ – Ačkoli čl. 10 odst. 1 písm. d) druhý pododstavec odkazuje na skutečnost, že „[p]ro účely určení příslušnosti k určité společenské vrstvě [sociální skupině] nebo vymezení rysu takové skupiny musí být náležitě uvážena hlediska spojená s pohlavím, včetně genderové identity“, nebrání to tomu, aby byla hlediska spojená s pohlavím posuzována v kontextu ostatních důvodů pronásledování uvedených v článku 10 směrnice 2011/95.

¹⁹ – Článek 4 směrnice 2011/95/ES. Viz také rozsudek ze dne 4. října 2018, Ahmedbekova (C-652/16, EU:C:2018:801, bod 48 a citovaná judikatura) a UNHCR, Guidelines on International Protection: Gender-Related Persecution within the context of Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or its 1967 Protocol relating to the Status of Refugees, 2002, bod 7.

²⁰ – Viz UNHCR Guidelines on International Protection: „Membership of a particular social group“ within the context of Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or its 1967 Protocol relating to the Status of Refugees, 2002, body 3 a 4.

svědomí, že daná osoba nemá být nucena, aby se jí zřekla“. Tato hlediska se týkají toho, co lze popsat jako vnitřní aspekty skupiny. Zadržte tato hlediska musí mít v příslušné zemi odlišnou identitu, protože ji okolní společnost vnímá jako odlišnou²¹. To zahrnuje prvek „sociálního vnímání“ nebo to, co by se dalo popsat jako vnější aspekty skupiny. Pro účely této věci je „dotyčnou zemí“ země původu, v tomto případě Irák, a „okolní společnosti“ je společnost v této zemi původu.

b) Vnitřní aspekty skupiny

25. Ze znění čl. 10 odst. 1 písm. d) druhého pododstavce směrnice 2011/95 je zřejmé, že gender²² a hlediska spojená s pohlavím mohou být pro zjištění existence určité sociální skupiny relevantní. V určitých situacích může být gender dostatečným kritériem pro definici takové skupiny²³. Podle UNHCR jsou ženy jasným příkladem sociální podskupiny definované vrozenými vlastnostmi, se kterou se často zachází jinak než s muži. V některých společnostech mohou ženy obecně představovat určitou sociální skupinu, protože ve srovnání s muži při požívání svých základních práv čelí systémové diskriminaci²⁴.

26. V projednávané věci žalobkyně netvrdí, že by na mezinárodní ochranu měly nárok pouze z důvodu svého genderu. Říkají, že se nemohou vzdát hodnot, norem a chování založených na jejich přesvědčení o genderové rovnosti, které v Nizozemsku přijaly. Vystává tedy otázka, zda takové přesvědčení může představovat buď sdílenou charakteristiku, nebo přesvědčení, které jsou natolik zásadní pro identitu nebo svědomí, že daná osoba nemá být nucena, aby se jí zřekla. Nejprve rozeberu význam slov „charakteristika“ a „přesvědčení“ a následně prozkoumám požadavek sdíleného přesvědčení, které je natolik zásadní pro identitu nebo svědomí, že daná osoba nemá být nucena, aby se ho zřekla.

1) Význam pojmů „charakteristika“ a „přesvědčení“

27. V kontextu hodnot, norem a chování, které žalobkyně během svého pobytu v Nizozemsku údajně přijaly, předkládající soud uvádí, že přijetí hodnot, norem a chování může být „charakteristikou“, která je pro identitu natolik zásadní, že by osoba neměla být nucena, aby se jí zřekla.

28. Směrnice 2011/95 nedefinuje pojmy „vrozený charakteristický rys“ a „charakteristika [...], kter[á] [je] natolik zásadní pro totožnost [identitu] nebo svědomí, že daná osoba nemá být nucena, aby se jí zřekla“, použité v čl. 10 odst. 1 písm. d) této směrnice. Slovníkové definice „charakteristiky“ osoby zahrnují „rys nebo vlastnost, která této osobě typicky náleží a slouží k její identifikaci“. „Vrozený“ znamená „určený okolnostmi přítomnými u jedince od narození“.

²¹ – Je na předkládajícím soudu, aby určil, zda jsou tyto kumulativní podmínky splněny s ohledem na daný skutkový stav. Viz rozsudek ze dne 4. října 2018, Ahmedbekova (C-652/16, EU:C:2018:801, bod 89 a citovaná judikatura).

²² – Směrnice 2011/95 nedefinuje gender, pojem, který byl definován jinde jako „společensky ustavená role, chování, aktivity a atributy, jež daná společnost považuje za náležité pro ženy a muže“ [viz čl. 3 písm. c) Úmluvy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí (dále jen „Istanbulská úmluva“), která vstoupila v platnost dne 1. srpna 2014 (Rada Evropy – Edice Smluv č. 210)]. Dne 9. května 2023 Evropský parlament schválil přistoupení Evropské unie k této úmluvě [viz také posudek 1/19 (Istanbulská úmluva) ze dne 6. října 2021, EU:C:2021:832].

²³ – Stanovisko generálního advokáta J. Richarda de la Tour ve věci Intervjuirašt organ na DAB pri MS (Ženy, které jsou oběťmi domácího násilí) (C-621/21, EU:C:2023:314, bod 73).

²⁴ – UNHCR Guidelines on International Protection: Gender-Related Persecution within the context of Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or its 1967 protocol relating to the Status of Refugees, 2002, body 30 a 31; guidance from the European Asylum Support Office (‘EASO’) on membership of a particular social group, 2020, s. 21; a stanovisko generálního advokáta J. Richarda de la Tour ve věci Intervjuirašt organ na DAB pri MS (Ženy, které jsou oběťmi domácího násilí) (C-621/21, EU:C:2023:314, bod 71).

Příklady vrozených vlastností zahrnují výšku osoby, barvu jejích očí a její geneticky dědičné znaky. Směrnice 2011/95 poskytuje jediný příklad „společného charakteristického rysu“, a sice sexuální orientaci²⁵.

29. Tyto definice mě vedou k závěru, že přijetí určitých hodnot, norem a chování nelze označit za „charakteristiku“²⁶. Slovo „přesvědčení“, které znamená „přijetí nebo pocit, že je něco pravdivé“, se zdá být pro okolnosti žalobkyň výstižnější.

30. S ohledem na postoj, který zastává nizozemská vláda, je důležité dále zjistit, zda sdílené přesvědčení uvedené v čl. 10 odst. 1 písm. d) první odrážce směrnice 2011/95 musí být vykládáno jako implicitní odkaz na náboženské nebo politické přesvědčení. Komise zdůrazňuje, že použití slova „Glaubensüberzeugung“ v německém jazykovém znění může vyvolat určité pochybnosti o tom, zda dotčené přesvědčení musí mít náboženskou povahu.

31. Ustanovení čl. 10 odst. 1 písm. b) směrnice 2011/95, které se zabývá pronásledováním z důvodu náboženství, odkazuje na „teistické, neteistické a ateistické přesvědčení“. Například německé, anglické, francouzské a nizozemské znění tohoto článku směrnice 2011/95 používají výrazy „religiöse Überzeugung“, „religious belief“, „croyances religieuses“ a „godsdienstige overtuiging“. Naproti tomu výraz použitý v čl. 10 odst. 1 písm. d) je v těchto příslušných jazykových zněních „Glaubensüberzeugung“, „belief“, „croyance“ a „geloof“.

32. Ustanovení čl. 10 odst. 1 písm. e) směrnice 2011/95, které se týká pronásledování z politických důvodů, se týká zastávání názoru, myšlenky nebo přesvědčení ohledně potenciálních původců pronásledování uvedených v článku 6 této směrnice a jejich politik nebo postupů.

33. Článek 10 odst. 1 písm. b) směrnice 2011/95 tak odkazuje na teistické, neteistické a ateistické náboženské přesvědčení; čl. 10 odst. 1 písm. e) odkazuje na politické názory, myšlenky nebo přesvědčení; a čl. 10 odst. 1 písm. d) odkazuje na přesvědčení, která jsou natolik zásadní pro totožnost [identitu] nebo svědomí, že daná osoba nemá být nucena, aby se jich zřekla²⁷. Na základě výše uvedeného neexistují podle všeho žádné textové nebo kontextové náznaky, které by podporovaly myšlenku, že základ přesvědčení ve smyslu čl. 10 odst. 1 písm. d) musí být náboženské nebo politické povahy²⁸. Opačný výklad navíc neuznává, že v rámci určitého náboženství může na základní otázky existovat řada názorů a člověk může své názory na tyto otázky změnit, aniž by konvertoval k jinému náboženství²⁹.

²⁵ – Viz rovněž rozsudek ze dne 7. listopadu 2013, X a další (C-199/12 až C-201/12, ECLI:EU:C:2013:720, bod 46).

²⁶ – Může být relevantní dodat, že čl. 10 odst. 1 písm. d) první odrážka směrnice 2011/95 stanoví, že skupina rovněž může být určitou společenskou vrstvou [sociální skupinou], jestliže její členové sdílejí společnou minulost, kterou nelze změnit. Nejsem přesvědčen, že tato úvaha je v projednávané věci relevantní. Lze jistě tvrdit, že osoby, jako jsou žalobkyně, které strávily značnou část fáze svého života, ve které se utváří jejich identita, v členském státě a sdílejí společnou minulost, kterou nelze změnit. V projednávané věci však nebyl podle všeho předložen žádný argument, že by žalobkyně mohly mít opodstatněné obavy z pronásledování, protože sdílejí takovou společnou minulost.

²⁷ – Tím není dotčena možnost, že přesvědčení ve smyslu čl. 10 odst. 1 písm. d) směrnice 2011/95 může být založeno nebo ovlivněno politickými a náboženskými faktory a že tyto faktory hrají roli ve vnímání skupiny ze strany společnosti v zemi původu.

²⁸ – Viz také body 29 a 30 odůvodnění směrnice 2011/95, které mezi důvody pronásledování uvedenými v čl. 10 odst. 1 této směrnice jasně rozlišují.

²⁹ – Jinými slovy, náboženské edikty a dogmata víry nevylučují mezi věřícími existenci řady odlišných náboženských přesvědčení. Katolíci mohou být například přesvědčeni, že ženám by mělo být povoleno stát se kněžkami, přestože to Kánon 1024 zakazuje.

2) *Je dotčené přesvědčení sdíleným přesvědčením, které je pro identitu nebo svědomí tak zásadní, že by osoba neměla být nucena, aby se jej zřekla?*

34. Přesvědčení o genderové rovnosti formuje řadu rozhodnutí souvisejících se vzděláním a volbou povolání, rozsahem a povahou aktivit ve veřejné sféře, možností dosáhnout ekonomické nezávislosti prací mimo domov, rozhodováním o tom, zda žít sám, nebo s rodinou, a svobodnou volbou partnera. Tyto záležitosti jsou pro identitu jednotlivce zásadní³⁰.

35. Článek 2 a čl. 3 odst. 3 SEU zakotvují rovnost žen a mužů jako jednu ze základních hodnot a cílů Evropské unie a judikatura Soudního dvora ji uznává jako základní zásadu unijního práva. Článek 8 SFEU uvádí, že cílem Evropské unie je odstranit nerovnosti a podporovat rovné zacházení pro muže a ženy při všech jejích činnostech. Článek 19 SFEU umožňuje Unii zavést právní předpisy k boji proti diskriminaci na základě pohlaví. Článek 157 SFEU zavádí zásadu stejné odměny za rovnocennou práci a poskytuje právní základ pro přijetí právní úpravy rovnosti žen a mužů v pracovních otázkách. Článek 157 odst. 4 SFEU uznává pozitivní opatření jako prostředek k zajištění rovnosti žen a mužů.

36. Od přijetí prvních směrnic v této oblasti v 70. letech 20. století vytvořila Evropská unie rozsáhlou legislativu týkající se genderové rovnosti, především v oblasti zaměstnávání, včetně otázek, jako je stejná odměna za stejnou nebo rovnocennou práci, sociální zabezpečení, zaměstnávání, pracovní podmínky a obtěžování³¹. Tato právní úprava zakazuje přímou a nepřímou diskriminaci na základě genderu a pro jednotlivce vytváří vymahatelná práva v právních rádech členských států³².

37. Hodnoty, normy a chování, které žalobkyně během svého pobytu v Nizozemsku údajně přijaly, rovněž odrážejí řadu základních práv nyní zakotvených v Listině; čl. 21 odst. 1 zahrnuje právo nebýt diskriminován na základě pohlaví; článek 23 zakotvuje právo na rovnost žen a mužů ve všech oblastech včetně zaměstnání, práce a odměny za práci³³; článek 9 odkazuje na právo svobodně uzavřít manželství; článek 11 stanoví svobodu projevu; článek 14 stanoví právo na vzdělání a přístup k odbornému a dalšímu vzdělávání; článek 15 stanoví právo pracovat a zvolit si

³⁰ – Erik Erikson byl jedním z prvních psychologů, kteří popsali koncept identity v kontextu rozvoje osobnosti. Domníval se, že identita člověku umožňuje postupovat v životě s určitým smyslem a směrem a s pocitem vnitřní shody a kontinuity v čase a místě. Identita má psychosociální povahu, je tvořena průnikem individuálních biologických a psychologických schopností v kombinaci s příležitostmi a různorodou podporou, kterou sociální kontext daného člověka nabízí. Identita se běžně stává ústředním tématem během dospívání, kdy jedinec řeší otázky týkající se vzhledu, volby povolání, kariérních aspirací, vzdělání, vztahů, sexuality, politických a sociálních názorů, osobnosti a zájmů. Klíčové otázky spojené s identitou často později v životě vyžadují další reflexi a revizi. Odvětví psychologie, které se zabývá identitou a vlastním já, Eriksonovy teorie rozvinulo a zdokonalilo. Viz například Branje S., de Moor E. L., Spitzer J., Becht A. I., Dynamics of Identity Development in Adolescence: A Decade in Review, Journal of Research on Adolescence, 2021, vyd. 1(4), s. 908 to 927.

³¹ – Viz příklad směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/54/ES ze dne 5. července 2006 o zavedení zásady rovných příležitostí a rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti zaměstnání a povolání (Úř. věst. 2006, L 204, s. 23), směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/41/EU ze dne 7. července 2010 o uplatňování zásady rovného zacházení pro muže a ženy samostatně výdělečně činné a o zrušení směrnice Rady 86/613/EHS (Úř. věst. 2010, L 180, s. 1), a směrnice Rady 2004/113/ES ze dne 13. prosince 2004, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s muži a ženami v přístupu ke zboží a službám a jejich poskytování (Úř. věst. 2004, L 373, s. 37).

³² – Již v roce 1976 Soudní dvůr rozhodl, že zásada stejné odměny mužů a žen stanovená unijním právem má přímý účinek, takže se jí jednotlivec může vůči svému zaměstnavateli dovolávat (rozsudek ze dne 8. dubna 1976, Defrenne, 43/75, EU:C:1976:56).

³³ – Právo všech osob na rovnost před zákonem a ochranu před diskriminací představuje univerzální právo uznané Všeobecnou deklarací lidských práv.

povolání³⁴. Členské státy jsou rovněž smluvními stranami Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen, jejímž cílem je prosazovat rovné uznávání, požívání a uplatňování všech lidských práv žen v politické, hospodářské, sociální, kulturní, občanské a domácí oblasti³⁵.

38. Nepochybuji o tom, že mnoho lidí, kteří svůj život strávili v Nizozemsku, je hodnotou genderové rovnosti natolik ovlivněno, že tvoří nesmazatelnou součást jejich identity.

39. Ve světle výše uvedeného se domnívám, že od dívek a žen, které přijaly hodnoty, normy a chování, které odrážejí přesvědčení o genderové rovnosti, nelze očekávat, že se tohoto přesvědčení zřeknou, o nic více, než lze očekávat, že se člověk zřekne svého náboženského nebo politického přesvědčení nebo popře svou sexuální orientaci. Z toho vyplývá, že členské státy nemohou očekávat, že dívky a ženy v zájmu zachování svého bezpečí přizpůsobí své chování tak, že budou jednat diskrétně, tím spíše, že aspekty identity formované přesvědčením o genderové rovnosti se ze své podstaty často projevují veřejně³⁶. Soudní dvůr již rozhodl, že v souvislosti s homosexuály čl. 10 odst. 1 písm. d) směrnice nijak neomezuje postoje, které příslušníci určité společenské vrstvy mohou přijmout ve vztahu ke své identitě nebo ke svému chování³⁷.

40. Vystává tedy otázka, zda žalobkyně přesvědčení o genderové rovnosti přijaly a vstřebaly do té míry, že se stalo součástí jejich identity³⁸. Vzhledem k věku žalobkyň a délce jejich pobytu v Nizozemsku předkládající soud důvodně uvádí, že v tomto členském státě strávily značnou část fáze svého života, ve které se utváří jejich identita³⁹. Nepochybuji o tom, že začlenění žalobkyň do kultury tohoto členského státu bylo hlubokou zkušeností, která jim poskytla možnosti a pro jejich budoucnost otevřela perspektivy, o kterých by jinak možná nevěděly. Je proto pravděpodobné, že na rozdíl od svých vrstevníků v Iráku, kteří tuto zkušenost neměli, přijaly způsob života, který odráží uznání a požívání jejich základních práv, zejména jejich přesvědčení o genderové rovnosti, do té míry, že toto přesvědčení přijaly a vstřebaly jej do té míry, že se stalo součástí jejich charakteru. Příslušné orgány – a v konečném důsledku vnitrostátní soudy – musí s ohledem na individuální okolnosti žalobkyň, případně s přihlédnutím k úvahám uvedeným v čl. 10 odst. 2 směrnice 2011/95⁴⁰, posoudit, do jaké míry tomu tak je.

³⁴ – Viz také odpovídající ustanovení Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod podepsané v Římě dne 4. listopadu 1950 (dále jen „EÚLP“), jejímiž signatáři jsou všechny členské státy, zejména článek 14 (zákaz diskriminace), článek 12 (právo uzavřít manželství), a článek 10 (svoboda projevu), stejně jako článek 2 Protokolu k EÚLP (právo na vzdělání).

³⁵ – Valné shromáždění Organizace spojených národů přijalo tuto úmluvu dne 18. prosince 1979 a v platnost vstoupila dne 3. září 1981 (Sbírka smluv Organizace spojených národů, sv. 1249, s. 13). Evropská unie není její stranou.

³⁶ – Viz rozsudek ze dne 7. listopadu 2013, X a další (C-199/12 až C-201/12, ECLI:EU:C:2013:72, body 70 až 75). Lze poznamenat, že posouzení Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) provedené v jeho rozsudku ze dne 28. června 2011, Sufi a Elmi v. Spojené království (CE:ECHR:2011:0628JUD000831907, bod 275) se týká jiné záležitosti, zda stěžovatelům v tomto případě skutečně hrozilo špatné zacházení v rozporu s článkem 3 EÚLP nebo porušení článku 2 EÚLP. V této souvislosti ESLP posuzoval, zda by se těmto nebezpečím mohli vyhnout tím, že budou „hrát hru“.

³⁷ – Rozsudek ze dne 7. listopadu 2013, X a další (C-199/12 až C-201/12, ECLI:EU:C:2013:72, bod 68).

³⁸ – UNHCR Guidelines on International Protection: Membership of a particular social group within the context of Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or its 1967 Protocol relating to the Status of Refugees, 2002, bod 15. Viz rovněž EASO Guidance on membership of a particular social group, 2020, s. 16.

³⁹ – Viz poznámka pod čarou 30 tohoto stanoviska.

⁴⁰ – Viz bod 45 tohoto stanoviska.

c) *Vnější aspekty skupiny*

41. Přes určitou nejednoznačnost se jeví, že podstatou otázky předkládajícího soudu je, jakým způsobem by příslušné orgány a vnitrostátní soudy měly určit, zda je splněn požadavek čl. 10 odst. 1 písm. d) druhé odrážky směrnice 2011/95, a sice zda má určitá sociální skupina v příslušné zemi odlišnou identitu, protože ji okolní společnost vnímá jako odlišnou. Tato otázka se týká důkazního břemene a věcného posouzení tvrzení žalobkyň.

1) *K důkaznímu břemenu*

42. Článek 4 odst. 3 směrnice 2011/95 stanoví, že posouzení žádosti o mezinárodní ochranu se provádí jednotlivě a jsou při něm zohledněny mimo jiné a) všechny významné skutečnosti týkající se země původu, včetně právních předpisů země původu a způsobu jejich uplatňování; b) významná prohlášení a dokumenty předložené žadatelem; a c) konkrétní postavení a osobní situace žadatele. Podle čl. 4 odst. 1 směrnice 2011/95 mohou členské státy pokládat za povinnost žadatele předložit co nejdříve všechny náležitosti potřebné k doložení jeho žádosti o mezinárodní ochranu, včetně důvodů tuto žádost podporujících⁴¹. Žadatelé proto musí formulovat a doložit důvody, proč se ve své zemi původu obávají pronásledování.

43. Vztahuje se tento požadavek na povinnost doložit, že konkrétní sociální skupina, ke které žadatel podle svého prohlášení přísluší, má v příslušné zemi odlišnou identitu, protože ji okolní společnost jako odlišnou vnímá, což je postoj, který podle všeho zastává nizozemská vláda? Domnívám se, že nikoliv. Prohlášení, která žadatel podle čl. 4 odst. 1 směrnice 2011/95 musí k doložení žádosti o mezinárodní ochranu předložit, jsou pro příslušné orgány pouze výchozím bodem pro posouzení skutečností a okolností, které k podání této žádosti vedly. Toto ustanovení rovněž členskému státu ukládá, aby významné náležitosti žádosti posoudil ve spolupráci se žadatelem⁴².

44. Soudní dvůr rozhodl, že v praxi má požadavek, aby členský stát při posuzování spolupracoval, za následek, že pokud skutečnosti sdělené žadatelem o mezinárodní ochranu nejsou z jakéhokoli důvodu úplné, aktuální nebo relevantní, je nezbytné, aby dotýčný členský stát poskytl žadateli pomoc za účelem shromáždění všech důkazů na podporu žádosti. Členské státy mohou mít k některým druhům dokumentů snazší přístup než žadatelé⁴³. Důkazní břemeno k prokázání toho, že určitá sociální skupina má v konkrétní zemi odlišnou identitu, nese tedy podle všeho žadatel a členský stát stejnou měrou, nikoliv výhradně první z nich. V této souvislosti je rovněž důležité připomenout, že podle čl. 4 odst. 5 směrnice 2011/95 jednotlivá prohlášení žadatele, která nejsou doložena písemnými nebo jinými doklady, nevyžadují důkazy, pokud jsou tato prohlášení mimo jiné shledána souvislými a hodnověrnými a nejsou v rozporu s dostupnými zvláštními i obecnými informacemi o případu žadatele.

45. Ustanovení čl. 10 odst. 2 směrnice 2011/95 stanoví, že v rámci posouzení otázky, zda má žadatel odůvodněnou obavu z pronásledování, není důležité, zda žadatel skutečně má charakteristické rysy, které vedou k pronásledování, jestliže původce pronásledování tyto rysy

⁴¹ – Článek 4 odst. 2 směrnice 2011/95.

⁴² – Rozsudek ze dne 19. listopadu 2020, Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Vojenská a azylová služba) (C-238/19, EU:C:2020:945, bod 52 a citovaná judikatura).

⁴³ – V tomto smyslu viz rozsudky ze dne 22. listopadu 2012, M. (C-277/11, EU:C:2012:744, body 65 a 66), a ze dne 3. března 2022 Secretary of State for the Home Department (Postavení uprchlíka osoby bez státní příslušnosti palestinského původu) (C-349/20, EU:C:2022:151, bod 64 a citovaná judikatura). Viz také EASO „Practical Guide: Evidence Assessment“, 2015.

žadatelé připisuje⁴⁴. Ze znění tohoto ustanovení jasně vyplývá, že se uplatní, jakmile je prokázána existence určité sociální skupiny. Na rozdíl od toho, co naznačuje předkládající soud, posouzení vnímání původců pronásledování nenahrazuje nebo nečiní určení, zda skupina má v zemi původu odlišnou identitu, méně důležitým. Ovlivňuje pouze rozsah, v jakém musí být prokázáno, že žadatel je příslušníkem této sociální skupiny, neboť pro účely žádosti o mezinárodní ochranu může postačovat prokázání toho, že je tak jednoduše vnímán⁴⁵.

2) *K věci samé*

46. Soudní dvůr uznal, že existence trestních zákonů, které se konkrétně zaměřují na homosexuály, může podpořit zjištění, že tyto osoby tvoří samostatnou skupinu, kterou okolní společnost vnímá jako odlišnou. V širším smyslu skutečnost, že společnost akceptuje určité chování mužů, když je stejné chování žen trestáno, svědčí o tom, že okolní společnost vnímá ženy, respektive určité kategorie žen, jako odlišné. Příslušné orgány proto musí vzít v úvahu právní pravidla a společenské a kulturní zvyky v zemi původu žadatele⁴⁶.

47. Nedávné pokyny k zemím původu týkající se Iráku, vydané Agenturou Evropské unie pro azyl (dále jen „EUAA“⁴⁷), identifikují skupiny osob, které okolní společnost vnímá jako odlišné. Podle pokynů pro tuto zemi mohou být osoby, zejména ženy, které překračují společenské zvyklosti, vnímány jako amorální, stigmatizovány a vystaveny nebezpečí vážné újmy⁴⁸. Mezi takové prohřešky údajně patří mimomanželské sexuální vztahy, skutečnost, že se žena stane obětí znásilnění nebo jiných forem sexuálního násilí, odmítnutí sňatku s mužem, kterého vybrala rodina⁴⁹, sňatek proti vůli rodiny, nevhodný vzhled nebo oblečení a nepřijatelné kontakty nebo citové vztahy. Uvádí se, že přijatelná pracovní místa pro ženy jsou omezena na sektory související s domácností a vládními orgány. Společnost odsuzuje ženy a dívky, které pracují v obchodech, kavárnách, zábavním průmyslu, ošetrovatelství nebo v dopravním sektoru. Veřejná aktivita žen, včetně jejich přítomnosti a aktivit na internetu, může vést k obtěžování. Ženám může být omezována účast na protestech kvůli obavám jejich rodin, že budou vnímány negativně. Urážka na cti nebo pověsti osoby sexuální povahy je může vystavit stigmatizaci ze strany společnosti nebo může být považována za narušení rodinné cti⁵⁰.

⁴⁴ – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 4. října 2018, Ahmedbekova (C-652/16, EU:C:2018:801, bod 86).

⁴⁵ – Obdobně viz rozsudek ze dne 25. ledna 2018, F (C-473/16, EU:C:2018:36, body 31 a 32) a stanovisko generálního advokáta P. Mengozziho ve věci Fathi (C-56/17, EU:C:2018:621, bod 44 a citovaná judikatura).

⁴⁶ – Viz čl. 4 odst. 3 písm. a) směrnice 2011/95, stanoviska generální advokátky E. Sharpston ve spojených věcech X a další (C-199/12 až C-201/12, EU:C:2013:474, bod 35) a ve věci Shepherd (C-472/13, EU:C:2014:2360, bod 56). Viz také stanovisko generálního advokáta J. Richarda de la Tour ve věci Intervjuirašt organ na DAB pri MS (Ženy, které jsou oběťmi domácího násilí) (C-621/21, EU:C:2023:314, body 72 a 73 a citovaná judikatura).

⁴⁷ – Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/2303 ze dne 15. prosince 2021 o zřízení Agentury Evropské unie pro otázky azylu a o zrušení nařízení (EU) č. 439/2010 (Úř. věst. 2021, L 468, s. 1) zřídilo EUAA za účelem nahrazení EASO a převzetí jeho funkcí.

⁴⁸ – EUAA, „Country Guidance: Iraq – Common analysis and guidance note“, 2022, zejména oddíly 2.13 a 2.17. UNHCR má za to, že v závislosti na konkrétních okolnostech mohou osoby vnímané jako osoby porušující přísná islámská pravidla potřebovat mezinárodní ochranu uprchlíků na základě svého náboženství nebo příslušnosti k určité sociální skupině: UNHCR, „International Protection Considerations with Regard to People Fleeing the Republic of Iraq“, 2019, s. 79 a 80.

⁴⁹ – Dětské sňatky jsou v Iráku stálým jevem, přičemž zákonný věk pro uzavření manželství je 15 let se souhlasem rodičů a 18 let bez něj (EUAA, Country Guidance: Iraq, Common analysis and guidance note, 2022, oddíl 2.16). Podle partnerské organizace Girls not Brides se 28 % dívek v Iráku provdá před dosažením 18 let a 7 % se vdá před dosažením 15 let. K dětským sňatkům obecně viz usnesení Evropského parlamentu ze dne 4. července 2018, nadepsané „Směrem k vnější strategii EU proti sňatkům v raném věku a nuceným sňatkům – další kroky“ [2017/2275(INI)].

⁵⁰ – Viz například EASO Country of Origin Information Report, nadepsaná „Iraq Key socio-economic indicators for Baghdad, Basra and Erbil“, 2020, zejména oddíl 1.4; EUAA „Country Guidance: Iraq – Common analysis and guidance note“, 2022, zejména oddíly 2.13 a 2.16.4, a zpráva Humanists International o Iráku ze dne 28. října 2020, zejména oddíl nadepsaný „Discrimination against women and minorities“.

48. Z výše uvedeného se jeví, že dívky a ženy, které jsou přesvědčeny o genderové rovnosti, mohou být kvůli projevům tohoto přesvědčení v Iráku vnímány tak, že překračují společenské zvyklosti, například prohlášeními nebo chováním spojeným s rozhodováním o věcech, jako je vzdělání, kariéra a práce mimo domov, rozsah a charakter aktivit ve veřejné sféře, rozhodování, zda žít sama nebo s rodinou, a svobodná volba partnera. Je věcí příslušných orgánů a vnitrostátních soudů, aby posoudily, zda tomu tak skutečně je v případě žalobkyň v jejich individuálních situacích.

d) Pronásledování

49. Někteří účastníci řízení, kteří předložili vyjádření, uvedli, že žalobkyně nepředložily žádný důkaz, který by prokazoval, že by po návratu do země původu byly vystaveny pronásledování. Jedná se o jinou, ačkoliv související⁵¹, otázku, než je otázka určení, zda jsou příslušníky určité sociální skupiny ve smyslu čl. 10 odst. 1 písm. d) směrnice 2011/95. Předkládající soud nepožaduje pokyny k výkladu ustanovení této směrnice, která se týkají konkrétně posouzení odůvodněné obavy z pronásledování. Postačí připomenout, že podle čl. 8 odst. 2 směrnice 2011/95 při posuzování otázky, zda má žadatel opodstatněný důvod se obávat pronásledování, musí členské státy přihlédnout mimo jiné k celkové situaci v dotyčné části země původu. Za tímto účelem musí získat přesné a aktuální informace z příslušných zdrojů, jako je UNHCR a EUAA.

50. Nedávné pokyny k zemím původu týkající se Iráku naznačují, že dívky a ženy, které porušují společenské zvyklosti, mohou být vystaveny činům, které jsou tak závažné, že představují pronásledování⁵². Je tedy možné, že v důsledku toho, že jsou v tomto ohledu vnímány jako odlišné⁵³, by žalobkyně nebo jejich nejbližší rodina mohly čelit odplatě představující pronásledování ve smyslu článku 9 směrnice 2011/95. Pravděpodobnost a závažnost těchto nebezpečí je opět věcí, kterou musí s ohledem na situaci žalobkyň posoudit příslušné orgány a vnitrostátní soudy.

B. Ke třetí otázce

51. Třetí otázka se skládá ze dvou částí. Zaprvé je podstatou otázky předkládajícího soudu, zda unijní právo v rámci žádosti o mezinárodní ochranu vyžaduje, aby orgán, který má vydat rozhodnutí, určil a zohlednil nejvlastnější zájem dítěte, jak je tento pojem uveden v čl. 24 odst. 2 Listiny. Zadruhé si přeje vědět, zda by odpověď na první část byla odlišná v případě, že je třeba zohlednit nejvlastnější zájem dítěte v tom, co označuje jako „povolení k pobytu z řádných důvodů“.

52. V této souvislosti je relevantní, že řízení probíhající před předkládajícím soudem se týká následných žádostí o mezinárodní ochranu, a nikoli prvních⁵⁴.

⁵¹ – Stanovisko generálního advokáta J. Richarda de la Tour ve věci *Intervjuirašt organ na DAB pri MS (Ženy, které jsou oběťmi domácího násilí)*, (C-621/21, EU:C:2023:314, body 74 až 77 a citovaná judikatura).

⁵² – Viz bod 47 tohoto stanoviska.

⁵³ – Článek 9 odst. 3 směrnice 2011/95 požaduje existenci souvislosti mezi důvody uvedenými v článku 10 této směrnice a pronásledováním ve smyslu čl. 9 odst. 1 této směrnice nebo neexistenci ochrany před takovým jednáním.

⁵⁴ – Soudní dvůr rozhodl, že jelikož čl. 40 odst. 2 směrnice 2013/32 nijak nerozlišuje mezi první a následnou žádostí o mezinárodní ochranu z hlediska povahy skutečností nebo zjištění, které mohou prokázat, že žadatel splňuje podmínky pro mezinárodní ochranu podle směrnice 2011/95, v obou případech musí posuzování skutečností a okolností uplatňovaných na podporu těchto žádostí probíhat v souladu s článkem 4 směrnice 2011/95 [rozsudek ze dne 10. června 2021, *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Nové skutečnosti nebo zjištění)*, C-921/19, EU:C:2021:478, bod 40].

1. K první části

53. Článek 2 písm. k) směrnice 2011/95 definuje nezletilou osobou, jinými slovy dítě, jako „státní[ho] příslušník[a] třetí země nebo osob[u] bez státní příslušnosti mladší osmnácti let“.

54. Článek 24 odst. 2 a čl. 51 odst. 1 Listiny potvrzují základní povahu práv dítěte a požadavek, aby členské státy tato práva při provádění unijního práva respektovaly. Směrnici 2011/95 je tedy třeba vykládat a uplatňovat ve světle čl. 24 odst. 2 Listiny⁵⁵. To se odráží v bodě 16 odůvodnění směrnice 2011/95, který uvádí, že tato směrnice usiluje o podporu používání mimo jiné článku 24 Listiny, a v bodě 18 odůvodnění této směrnice, který uvádí, že při provádění této směrnice by se členské státy měly řídit především nejlepšími zájmy dítěte, v souladu s Úmluvou Organizace spojených národů o právech dítěte z roku 1989⁵⁶. Při posuzování nejlepších zájmů dítěte by členské státy měly zejména náležitě zohledňovat zásadu celistvosti rodiny, jeho blaho a sociální vývoj, otázky bezpečnosti a ochrany a jeho přání s přihlédnutím k jeho věku a vyspělosti.

55. Článek 4 odst. 3 písm. c) směrnice 2011/95 vyžaduje, aby žádost o mezinárodní ochranu byla posouzena jednotlivě s přihlédnutím k postavení a osobní situaci žadatele, včetně takových faktorů jako jsou původ, pohlaví a věk, aby na základě osobní situace žadatele bylo možno posoudit, zda by jednání, kterým žadatel byl nebo mohl být vystaven, mohla být považována za pronásledování nebo vážnou újmu. Článek 9 odst. 2 písm. f) této směrnice upřesňuje, že pronásledování může mít mimo jiné podobu jednání namířených proti dětem⁵⁷.

56. S ohledem na výše uvedené úvahy – a jak vyplývá z judikatury Soudního dvora⁵⁸ – zastávám názor, že nejlepší zájem dítěte musí být určen jednotlivě a musí být zohledněn při posuzování žádostí o mezinárodní ochranu, včetně následných žádostí.

57. Nizozemská vláda uvedla, že příslušné nizozemské orgány berou nejvlastnější zájmy dítěte v úvahu dostatečně, protože jsou náležitě zohledněny ve všech procesních aspektech rozhodování o žádosti o mezinárodní ochranu, která se týká dětí nebo kterého se účastní, například pohovory jsou vedeny způsobem, který je přiměřený potřebám dítěte⁵⁹.

58. Významný praktický význam má využití procesních záruk zohledňujících potřeby dítěte. Avšak nic v článku 24 Listiny, v člancích 3, 9, 12 a 13 Úmluvy o právech dítěte, na nichž je toto ustanovení Listiny založeno, ve směrnici 2011/95, ani v judikatuře Soudního dvora nenaznačuje, že by nejvlastnější zájem dítěte neměl být zohledněn při věcném posuzování žádostí týkajících se dětí. Samotný čl. 24 odst. 2 Listiny stanoví, že nejvlastnější zájem dítěte „musí“ být zohledněn při

⁵⁵ – Viz obdobně rozsudky ze dne 9. září 2021, Spolková republika Německo (Rodinný příslušník) (C-768/19, EU:C:2021:709, bod 38), a ze dne 1. srpna 2022, Spolková republika Německo (Sloučení rodiny s nezletilým uprchlíkem) (C-273/20 a C-355/20, EU:C:2022:617, body 36 až 39 a citovaná judikatura).

⁵⁶ – Podepsána dne 20. listopadu 1989 (Sbírka smluv Organizace spojených národů, sv. 1577, s. 3). Podle Vysvětlení k Listině základních práv (Úř. věst. 2007, C 303, s. 17) je článek 24 Listiny založen na této úmluvě, která byla ratifikována všemi členskými státy, zejména na jejich člancích 3, 9, 12 a 13. Viz obdobně rozsudek ze dne 4. října 2018, Ahmedbekova (C-652/16, EU:C:2018:801, bod 64).

⁵⁷ – Řada dalších ustanovení směrnice 2011/95, jakož i její bod 38 odůvodnění, také odrážejí požadavky článku 24 Listiny. Článek 20 odst. 3 směrnice 2011/95 vyžaduje, aby členské státy zohlednily zvláštní situaci zranitelných osob, jako jsou nezletilé osoby. Článek 20 odst. 5 uvedené směrnice stanoví, že při provádění ustanovení kapitoly VII uvedené směrnice, která se týká nezletilých osob, kterým byla udělena mezinárodní ochrana, se musí členské státy řídit především nejlepšími zájmy dítěte. Ustanovení kapitoly VII se týkají například přístupu ke vzdělání a zdravotní péči (čl. 27 odst. 1 a článek 30 směrnice 2011/95). Požadavky v čl. 20 odst. 3 a 5 se však nevztahují na provádění ustanovení kapitoly II směrnice 2011/95, tedy těch, která se týkají konkrétně posuzování žádostí o mezinárodní ochranu.

⁵⁸ – Rozsudek ze dne 9. září 2021, Spolková republika Německo (Rodinný příslušník) (C-768/19, EU:C:2021:709, bod 38)

⁵⁹ – V souladu s čl. 15 odst. 3 písm. e) směrnice 2013/32.

„všech“ činnostech týkajících se dětí⁶⁰. Podle judikatury Soudního dvora je nejvlastnější zájem dítěte možné určit pouze provedením celkového a důkladného posouzení situace dotčeného dítěte⁶¹. V této souvislosti může být odborné poradenství užitečné nebo dokonce nezbytné. Komise správně připomíná, že podle čl. 10 odst. 3 směrnice 2013/32 musí členské státy zajistit, aby rozhodnutí o žádostech o mezinárodní ochranu byla přijímána po přiměřeném posouzení a pracovníci, kteří žádosti posuzují a rozhodují o nich, měli v případě potřeby možnost konzultovat s odborníky konkrétní záležitosti, mimo jiné otázky týkající se dětí⁶².

59. Mohl bych dodat, že pokud mezi datem posouzení první žádosti o mezinárodní ochranu a jakoukoli následnou žádostí došlo k relevantní a podstatné změně v poměrech nebo zdravotním stavu dítěte, může být pro rozhodnutí o následné žádosti vhodné nové posouzení nejvlastnějšího zájmu dítěte⁶³.

60. Rozhodnutí o tom, kdy a jak přesně musí být otázky tohoto druhu určeny a zohledněny, spadají do výkonu procesní autonomie členských států, přičemž je třeba zohlednit nutnost respektovat zásady rovnocennosti a efektivity⁶⁴.

61. K přijetí rozhodnutí o žádosti nezletilé osoby o mezinárodní ochranu nebo žádosti, která se týká nezletilé osoby nebo má pro ni významné důsledky⁶⁵ a je v souladu s požadavky směrnice 2011/95 ve spojení s čl. 24 odst. 2 a čl. 51 odst. 1 Listiny, je třeba posoudit nejvlastnější zájem dítěte. Takové odpovídající posouzení může vzít v úvahu faktory, jako je chronologický věk dítěte, vývojový věk, pohlaví, zvláštní zranitelnost, rodinná situace, vzdělání a fyzický a duševní stav dítěte⁶⁶.

62. V této souvislosti souhlasím s vyjádřením české, maďarské a nizozemské vlády, že nejvlastnější zájem dítěte je při posuzování žádosti o mezinárodní ochranu pouze jedním z hledisek, ačkoliv má prvořadý význam. Je třeba připomenout, že cílem směrnice 2011/95 je identifikovat osoby, které donuceny okolnostmi skutečně a oprávněně potřebují mezinárodní ochranu v Unii. Mezinárodní ochrana je dostupná pouze uprchlíkům a osobám, které mají nárok na doplňkovou ochranu, jak je definováno v čl. 2 písm. d) a f) této směrnice. V tomto právním kontextu musí příslušné orgány přistupovat k nejvlastnějšímu zájmu dítěte jako k prvořadému hledisku⁶⁷ a bylo by v rozporu s celkovou systematikou a cíli směrnice 2011/95 přiznat postavení uprchlíka a status doplňkové ochrany státním příslušníkům třetích zemí, kteří se ocitli v situacích postrádající jakoukoli vazbu na logiku mezinárodní ochrany⁶⁸.

⁶⁰ – Viz také Výbor pro práva dítěte, General Comment No 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (čl. 3, odst. 1) CRC/C/GC/14, který vysvětluje, že nejvlastnější zájem dítěte sestává z hmotného práva, výkladové zásady a procesního práva.

⁶¹ – Viz obdobně rozsudek ze dne 14. ledna 2021, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Navrácení nezletilé osoby bez doprovodu) (C-441/19, EU:C:2021:9, bod 46).

⁶² – Viz zejména čl. 10 odst. 3 písm. d) směrnice 2013/32.

⁶³ – Viz EASO Practical guide on the best interests of the child in asylum procedure, s. 13, která uvádí, že prvořadé zohlednění nejvlastnějšího zájmu dítěte je nepřetržitý proces, který vyžaduje posouzení před přijetím jakéhokoli důležitého správního rozhodnutí.

⁶⁴ – Viz obdobně rozsudek ze dne 9. září 2020, Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides (Zamítnutí následné žádosti – Lhůta pro podání žaloby) (C-651/19, EU:C:2020:681, body 34 a 35 a citovaná judikatura).

⁶⁵ – Viz obdobně rozsudky ze dne 11. března 2021, État belge (Návrat rodiče nezletilé osoby) (C-112/20, EU:C:2021:197, body 33 až 38), a ze dne 17. listopadu 2022, Belgische Staat (Sezdaný nezletilý uprchlík) (C-230/21, EU:C:2022:887, bod 48 a citovaná judikatura).

⁶⁶ – Viz obdobně rozsudek ze dne 14. ledna 2021, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Navrácení nezletilé osoby bez doprovodu) (C-441/19, EU:C:2021:9, bod 47).

⁶⁷ – Pokud například orgán, který má vydat rozhodnutí, důvodně předpokládá, že žádosti rodičů o mezinárodní ochranu nebude vyhověno, může z toho plynout, že je nejvlastnějším zájmem dítěte vrátit se s rodiči do země původu.

⁶⁸ – Viz obdobně rozsudek ze dne 18. prosince 2014, M'Bodj (C-542/13, EU:C:2014:2452, bod 44).

63. Pro ilustraci žádosti o mezinárodní ochranu, v jejímž případě je nejvlastnější zájem dítěte zvláště důležitý, mám na mysli situace, ve kterých specifická duševní nebo fyzická zranitelnost dítěte naznačuje, že činy, které by nebyly považovány za pronásledování, pokud by se týkaly jiného dítěte, které nevykazuje takovou zranitelnost, nebo dospělé osoby, by na toto dítě měly závažnější dopad ve světle dalších relevantních okolností, jako je dostupnost rodinné podpory v zemi původu, a to do té míry, že by představovaly pronásledování ve smyslu článku 9 směrnice 2011/95. Nejvlastnější zájem dítěte je také zvláště důležitý v kontextu forem pronásledování specifických pro děti⁶⁹.

64. Taková situace je jasně odlišitelná od okolností, které vedly k vydání rozsudku ve věci M'Bodj⁷⁰, v němž Soudní dvůr rozhodl, že nedostatek přiměřené zdravotní péče v zemi původu žadatele nepředstavuje nelidské nebo ponižující zacházení, ledaže žadateli, který trpí vážnou chorobou, je zdravotní péče úmyslně odpírána, a že členskému státu je znemožněno zavést nebo zachovat ustanovení přiznávající status doplňkové ochrany státnímu příslušníkovi třetí země, který trpí závažným onemocněním, z důvodu, že existuje riziko, že se zdravotní stav této osoby v důsledku skutečnosti, že v zemi jeho původu není k dispozici odpovídající léčba, zhorší.

65. Opět platí, že všechny tyto záležitosti musí v rámci jednotlivých žádostí o mezinárodní ochranu posoudit příslušné orgány a v konečném důsledku vnitrostátní soudy.

2. Ke druhé části

66. Ze způsobu, jakým předkládající soud formuloval druhou část třetí otázky, jsem pochopil, že nevyžaduje odpověď, pokud odpověď na první část zní, že unijní právo vyžaduje, aby orgán, který má vydat rozhodnutí, při rozhodování o žádosti o mezinárodní ochranu určil nejvlastnější zájem dítěte a vzal jej v úvahu.

67. V každém případě není z žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce zřejmé, jaká faktická nebo logická souvislost existuje mezi tím, co se děje v řízení týkajícím se „žádosti o udělení povolení k pobytu z řádných důvodů“, které se podle nizozemské vlády neřídí unijním právem⁷¹, a žádostmi o mezinárodní ochranu podle vnitrostátních právních předpisů provádějících směrnici 2011/95 ve věci projednávané před předkládajícím soudem. Francouzská a maďarská vláda a Komise jsou toho názoru, že žádost o rozhodnutí o předběžné otázce neobsahuje dostatečné informace, zejména pokud jde o to, co se rozumí „žádostí o povolení k pobytu z řádných důvodů“, aby Soudní dvůr mohl na druhou část třetí otázky poskytnout smysluplnou odpověď. Zástupce žalobkyň navíc v odpovědi na otázku Soudního dvora na jednání potvrdil, že toto řízení se týká pouze žádostí o mezinárodní ochranu, a nikoliv „žádostí o udělení povolení k pobytu z řádných důvodů“. To potvrzuje tvrzení nizozemské vlády, že druhá část třetí otázky je pro vyřešení sporů projednávaných před předkládajícím soudem irelevantní. Vzhledem k výše uvedenému Soudnímu dvoru navrhuji, aby prohlásil, že druhá část třetí otázky je nepřijatelná, a navrhuji se jí dále nezabývat⁷².

⁶⁹ – Viz obdobně rozsudek ze dne 5. září 2012, Y a Z (C-71/11 a C-99/11, EU:C:2012:518, body 65 a 66), a v podobném smyslu Guidelines on International Protection No. 8: Child Asylum Claims under Articles 1(A)2 and 1(F) of the 1951 Convention and/or 1967 Protocol relating to the Status of Refugees, 2009, body 15 až 17. Viz také část těchto pokynů, která se zabývá specifickými formami pronásledování dětí.

⁷⁰ – Rozsudek ze dne 18. prosince 2014 (C-542/13, EU:C:2014:2452).

⁷¹ – Nizozemská vláda ve svém vyjádření k páté otázce, která rovněž odkazuje na udělení povolení k pobytu z řádných důvodů, odkázala Soudní dvůr na článek 3.6a Vreemdelingenbesluit 2000 (vyhláška o cizích státních příslušnících z roku 2000) ze dne 23. listopadu 2000 (Stb. 2000, č. 497).

⁷² – Rozsudek ze dne 14. ledna 2021, The International Protection Appeals Tribunal a další (C-322/19 a C-385/19, EU:C:2021:11, body 51 až 55 a citovaná judikatura).

C. Čtvrtá otázka

68. Čtvrtá otázka se týká konkrétně újmy, kterou nezletilá osoba může utrpět v důsledku dlouhodobého pobytu v členském státě, a kdy, pokud vůbec, je k tomu třeba přihlídnout při věcném posouzení následné žádosti o mezinárodní ochranu. Předkládající soud má za to, že relevantní může být zohlednění skutečnosti, zda první žádost byla vyřízena ve lhůtách stanovených unijním právem, zda byl pobyt žadatele v členském státě oprávněný a dříve uložená povinnost návratu byla splněna nebo vynucena.

69. Podle žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce žalobkyně tvrdí, že v důsledku stresu z nejistoty ohledně výsledku prvních žádostí jejich rodiny o mezinárodní ochranu a hrozby nuceného návratu do země původu utrpěly opoždění ve vývoji nebo vývojové poškození a tato tvrzení doložily listinnými důkazy. S výjimkou zástupce žalobkyň všichni účastníci řízení, kteří odpověděli na čtvrtou otázku, tvrdí, že tento typ újmy by neměl ovlivnit výsledek následné žádosti o mezinárodní ochranu.

70. Není pochyb o tom, že život v dlouhodobé nejistotě a ohrožení vede ke stresu, který může u dětí způsobit opoždění vývoje nebo vývojové poškození⁷³. To samo o sobě nepředstavuje faktor, který by mohl zakládat nárok na mezinárodní ochranu podle směrnice 2011/95, nebo za tímto účelem odůvodňovat mírnější přístup k posouzení žádosti, jak patrně naznačuje předkládající soud. Rodiče žalobkyň se rozhodli, že je v nejvlastnějším zájmu jejich dětí vyčerpat dostupné opravné prostředky v rámci první žádosti rodiny o mezinárodní ochranu a podat jménem svých dětí následné žádosti. Nic nenasvědčuje tomu, že by zpracování těchto žádostí a rozhodování o těchto opravných prostředcích trvalo déle, než bylo možné rozumně předpokládat. Nevyhnutelným důsledkem rozhodnutí rodičů žalobkyň bylo prodloužení pobytu rodiny v Nizozemsku. Je třeba mít za to, že rodiče ve světle těchto okolností zvážili důsledky svých rozhodnutí pro blaho svých dětí. Lze předpokládat, že se rozhodovali v přesvědčení, že pro jejich děti je lepší zůstat v Nizozemsku, než se vrátit do Iráku. To nemusela být ideální volba, ale na základě vlastních tvrzení žalobkyň lze obtížně připustit, že utrpěly větší újmu, než kdyby se jejich rodiče rozhodli vrátit se s nimi do Iráku.

71. A konečně při rozhodování o žádostech o mezinárodní ochranu týkajících se nezletilé osoby je třeba vzít v úvahu její vývojový věk a stav jejího fyzického a duševního zdraví v okamžiku provádění tohoto posouzení. Okolnosti, které mohly mít na vývoj nebo zdraví dítěte škodlivý vliv, jsou v tomto kontextu irelevantní.

D. K páté otázce

72. Podstatou páté otázky vnitrostátního soudu je, zda vnitrostátní právní praxe, podle které se mezi prvními a následnými žádostmi o mezinárodní ochranu rozlišuje v tom smyslu, že u následných žádostí o mezinárodní ochranu se nezohledňují řádné důvody, je ve světle článku 7 Listiny ve spojení s čl. 24 odst. 2 Listiny slučitelná s unijním právem.

⁷³ – Viz například Kalverboer, M. E., Zijlstra, A. E. a Knorth, E. J., „The developmental consequences for asylum-seeking children living with the prospect for five years or more of enforced return to their home country“, *European Journal of Migration and Law*, sv. 11, Martinus Nijhoff Publishers, (2009), s. 41-67.

73. Je obtížné prokázat souvislost mezi unijním právem a relevancí této otázky v řízení probíhajícím před předkládajícím soudem, které se týká následných žádostí o mezinárodní ochranu, a nikoliv žádostí o udělení povolení k pobytu z řádných důvodů, které se podle nizozemské vlády neřídí unijním právem. Navrhuji proto Soudnímu dvoru, aby prohlásil tuto otázku za nepřipustnou ze stejných důvodů, jaké jsou uvedeny v bodě 67 tohoto stanoviska.

V. Závěry

74. S ohledem na výše uvedené Soudnímu dvoru navrhuji, aby na otázky položené rechtbank Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenbosch (soud v Haagu, zasedající v 's-Hertogenbosch, Nizozemsko) odpověděl takto:

„1) Článek 10 odst. 1 písm. d) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany

musí být vykládán tak, že

- státní příslušnice třetích zemí, které jsou dívkami a ženami, sdílejí vrozený charakteristický rys spočívající v jejich biologickém pohlaví a v důsledku toho, že žily v členském státě po značnou dobu během fáze jejich života, ve které se utváří jejich identita, mohou sdílet přesvědčení o genderové rovnosti, které je pro jejich identitu natolik zásadní, že by neměly být nuceny, aby se jej zřekly;
- za účelem zjištění, zda má skupina v zemi původu odlišnou identitu, protože ji okolní společnost vnímá jako odlišnou, jsou členské státy podle článku 4 směrnice 2011/95 povinny vzít v úvahu všechny významné skutečnosti, které se týkají země původu v okamžiku rozhodování o žádosti o mezinárodní ochranu, včetně právních předpisů této země původu a způsobu jejich uplatňování, spolu se všemi náležitostmi, které žadatel o mezinárodní ochranu předloží;
- skupina, kterou tvoří ženy a dívky, jež sdílejí přesvědčení o genderové rovnosti, má v zemi původu odlišnou identitu, pokud, vyjadřují-li toto přesvědčení prostřednictvím prohlášení nebo chování, jsou společností v dané zemi vnímány tak, že překračují společenské zvyklosti;
- není nutné, aby sdílené přesvědčení o genderové rovnosti mělo náboženský nebo politický základ.

2) Směrnice 2011/95 ve spojení s čl. 24 odst. 2 a čl. 51 odst. 1 Listiny základních práv Evropské unie

musí být vykládána v tom smyslu, že

- vnitrostátní praxe, kdy orgán, který má vydat rozhodnutí, nezohledňuje při věcném posuzování žádosti o mezinárodní ochranu nebo následné žádosti o mezinárodní ochranu jako prvořadé hledisko nejlepší zájem dítěte, nebo nejlepší zájem dítěte zohledňuje, aniž v každém řízení nejprve určí, jaký je nejlepší zájem dítěte, je s unijním právem neslučitelná;

- metodiku a postup pro určení nejlepšího zájmu dítěte musí stanovit členské státy, přičemž plně zohlední zásadu efektivity;
- újma, kterou nezletilá osoba v důsledku svého dlouhodobého pobytu v členském státě utrpěla, je pro rozhodnutí, zda následné žádosti o mezinárodní ochranu vyhovět, irelevantní, pokud je tento dlouhodobý pobyt v členském státě výsledkem rozhodnutí rodičů nebo opatrovníků nezletilé osoby vyčerpat dostupné opravné prostředky za účelem napadení zamítnutí první žádosti a podání následné žádosti o mezinárodní ochranu.“